

Motion till riksdagen 2007/08: MJ457

av Anders Ygeman m.fl. (s)

Allmän miljö- och naturvård

Sammanfattning

Klimatförändringarna är vår tids största utmaning. FN:s klimatpanel IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change) konstaterar att människan med största säkerhet är orsaken till den globala uppvärmningen. Ytterligare temperaturhöjningar förutspås, med extrem torra, jorderosioner, översvämningar och orkaner som följd.

Främst drabbas de fattiga länderna. Redan nu omvandlas 2 000 kvadratkilometer mark i Nigeria till öken varje år, var femte invånare i Brasiliens nordöstra delar tvingas flytta på grund av vattenbrist och många små önationer på södra halvklotet riskerar att försvinna på grund av havets höjning.

Enligt Sternrapporten hösten 2006 kan klimatförändringen kosta världssamfundet drygt 50 biljoner kronor om nuvarande växthusgasutsläpp fortsätter. Redan nu anses dock den siffran tilltagen i underkant. Kostnaden för att stabilisera klimatet blir alltså betydande, och ju längre vi väntar desto dyrare blir det. Ansvaret faller tungt på världens industriländer. I Nordamerika och Australien är koldioxidutsläppen tio gånger högre per person och år än i utvecklingsländerna: 20 ton mot två ton i Afrika söder om Sahara. I Sverige är utsläppen tre gånger högre än i Afrika: sex ton per person och år.

Sverige har hittills varit ett föregångsland i energiomställningen. Vi har minskat våra koldioxidutsläpp med 7 procent samtidigt som vi har ökat vår BNP med dryga 30 procent (jämfört med 1990). Som ett av få länder i världen har vi visat att det går att bryta det negativa sambandet mellan ökad tillväxt och ökade utsläpp. Men vår ledande position kan inte tas för given. Klimatfrågan kan endast lösas om världens länder väljer att samarbeta. Gårdagens Kyotoprotokoll var en viktig, men blygsam start som snarast måste vidareutvecklas för morgondagen. Risken är stor att beslutsfattare jorden runt underskattar kraften i klimathotet. Förändringarna sker snabbare och blir kraftfullare än vad som tidigare beskrivits.

För att behålla den svenska auktoriteten och trovärdigheten kan vi inte längre diskutera de utsläppsmål som var aktuella för bara några år sedan. Verkligheten har hunnit förbi. Om vi ska klara det viktiga målet 70–85 pro-

Fel! Okänt namn på

cent till år 2050 måste ambitionsnivån vara hög redan från början. Vi socialdemokrater vill att vi inför år 2020 överväger 35–40-procentiga utsläppsminskningar. Det innebär kraftiga förändringar som kommer att påverka vårt sätt att leva. Vi tvingas avstå från vissa saker, men kan tillgodogöra oss annat. Den nya tekniken hjälper oss i rätt riktning. Livet blir inte sämre, det blir annorlunda.

Sverige har alltid varit en intressant partner i miljöpolitiken. Vi har kunskaper och erfarenheter som kan utnyttjas av andra. Tack vare våra höga ambitioner på hemmaplan har vi kunnat driva på de mest progressiva miljöförslagen. Den socialdemokratiska regeringen har drivit fram EU-beslut för en ökad andel förnybara bränslen, mål för energieffektivisering och det inriktningsbeslut som tidigt sa att EU till 2020 skulle minska utsläppen av växthusgaser med 15–30 procent. Sverige inledde också tidigt globala klimatsamtal med USA, Kina, Ryssland, Australien och Brasilien.

Vi socialdemokrater vill att Sverige ska fortsätta att ha en ledande roll inom miljö- och klimatpolitiken, inte minst för att skapa globala åtgärder i samverkan. Detta kräver att vi går före med skarpa åtgärder på hemmaplan. Det internationella samarbetet får aldrig bli en ursäkt för att inte agera nationellt.

Vi ser med oro på regeringens ovilja till en aktiv nationell energi- och klimatpolitik. Med utgångspunkt i Klimat- och sårbarhetsutredningens betänkande menar vi att anpassningen till klimatförändringarna måste påbörjas nationellt redan i dag. Detsamma gäller för åtgärderna för att minska klimatet – de måste kraftfullt fortsätta, här och nu.

Kunskap och konkreta förslag finns inom Regeringskansliet, ändå präglas regeringens energi- och klimatpolitik av passivitet och en övertro på marknadens förmåga.

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår regeringens förslag att avsluta stödet till klimatinvesteringsprogrammen för åren 2009–2010.¹
2. Riksdagen anvisar på anslag 34:3 Åtgärder för biologisk mångfald 50 miljoner kronor utöver regeringens förslag, på anslag 34:4 Sanering och återställning av förorenade områden 50 miljoner kronor utöver regeringens förslag, på nytt anslag Efterkonvertering av gamla bilar 150 miljoner kronor samt på nytt anslag Oljesanering av gamla vrak 5 miljoner kronor, allt för år 2008.
3. Riksdagen anvisar 40 miljoner kronor på nytt anslag Bilskrotningsfonden för år 2008.
4. Riksdagen anvisar 50 miljoner kronor på nytt anslag Klimatmärkning för år 2008.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en fortsatt satsning på miljöanpassad offentlig upphandling.¹
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett skyndsamt genomförande av EU:s gemensamma kemikalielagstiftning i Sverige.
7. Riksdagen avslår regeringens förslag om minskat anslag till biologisk mångfald.
8. Riksdagen avslår regeringens förslag om minskat anslag till sanering av förorenade områden.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en fortsatt satsning på havsmiljön.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en differentierad men stark strandskyddslagstiftning.

¹ Yrkandena 1 och 5 hänvisade till FiU.

Fel! Okänt namn på

Klimatinvesteringsprogrammen

Klimatinvesteringsprogrammet (Klimp) läggs ned av regeringen. Klimpen är ett viktigt instrument för kommuner, näringsliv och organisationer att gemensamt energieffektivisera, investera och ställa om till en hållbar utveckling. Programmet har haft stor betydelse för det breda klimatarbete som pågår över hela landet och som gett Sverige hög trovärdighet i de internationella förhandlingarna. I enlighet med vad vi socialdemokrater skrev i budgetmotionen för 2007 avvisar vi att det statliga stödet till investeringsprogrammen avslutas år 2009 utan att alternativ anges. Vi föreslår ett fortsatt stöd med 210 miljoner kronor för år 2009 och 150 miljoner kronor för år 2010.

Efterkonvertering av bilar

Den socialdemokratiska regeringen gav Vägverket i uppdrag att se över om bilars motorer kan efterkonverteras utan att det strider mot EU:s tillverkaransvar för avgasrening. Regeringen har gått vidare med EU-anpassningen, men låter samtidigt meddela att den inte tänker subventionera en efterkonvertering.

Vi socialdemokrater anser att efterkonverteringen ger bättre och snabbare effekter för miljön än den miljöbilspremie som regeringen gjort till sin stora nationella miljöåtgärd. Efterkonverteringen ger dessutom större fördelningspolitisk rättvisa. Många människor har inte möjlighet att köpa en ny miljöbil, även om de gärna skulle vilja. Regeringens miljöbilsbonus är inte tillräckligt. Vi föreslår en satsning på 150 miljoner kronor för efterkonvertering av bilar under år 2008 och 75 miljoner kronor för år 2009.

Skrotning av gamla bilar

Utskrotningen – och efterkonverteringen – av gamla bilar är från miljösynpunkt bättre motiverat än subventioner för dem som har ekonomiska resurser att köpa nytt. Bilar äldre än 1989 års modell har fått skrotningsersättning på 4 000 kronor så länge Bilskrotningsfondens pengar har räckt. Pengarna är nu slut. Vi menar att regeringen bör fortsätta att finansiera skrotningen av gamla bilar i syfte att modernisera och miljöförbättra Europas äldsta bilpark. Vi föreslår ett förnyat anslag till Bilskrotningsfonden på 40 miljoner kronor för år 2008.

Klimatmärkning

Många människor vill göra val som är bra för klimatet. Ett av våra viktigaste val görs nästan dagligen i matbutiken. En bra information om olika livsmedels klimatpåverkan skulle underlätta för konsumenterna att välja "rätt".

Regeringen har visat sig ointresserad av miljömärkningar, trots det faktum att alla borgerliga partier utom Moderaterna i valrörelsen stod bakom förslaget om en lagstiftad ursprungsmärkning. Därefter har indifferensen ökat. Producenter och företagare tilltros inte av regeringen att klara av certifieringen av sina produkter, det anses för krångligt.

Svenska konsumenter har ett stort ansvar när de ska ställa om sina konsumtionsmönster till en långsiktigt hållbar utveckling. Men alla förpliktelser kan inte läggas på dem. De behöver hjälp. Vi socialdemokrater vill att branschen och de organisationer som står bakom märkningarna ska bidra genom utförlig information och hederlig marknadsföring. Vi föreslår att 50 miljoner kronor avsätts för år 2008 som stöd till utveckling av klimatmärkningen.

Satsning på miljöanpassad offentlig upphandling

Den offentliga upphandlingen motsvarar 16 procent av EU-ländernas sammanlagda BNP och hela 25 procent av Sveriges bruttonationalprodukt. Från svensk sida betyder det att kommuner, landsting och stat handlar varor och tjänster för omkring 400 miljarder kronor varje år. Här finns en stor potential för ökat miljöpolitiskt inflytande.

Vi socialdemokrater anser att den offentliga sektorn ska vara en tung drivkraft i arbetet på en hållbar utveckling. Genom att systematiskt fråga efter ny hållbar teknik kan kommuner, statliga bolag och myndigheter öka tempot i såväl den egna energieffektiviseringen som i det privata näringslivets produktutveckling. Den offentliga sektorn ska driva på i upphandlingar och offentliga investeringar. Den ska se till att hänsyn tas till miljöeffekter och sociala effekter under *hela* upphandlingskedjan. Som exempel kan nämnas betydelsen av ekologiskt och lokalt producerad mat, minimala transporter och god djuromsorg när livsmedelsprodukter köps in till skolor och omsorgsverksamhet, liksom kravet på att kollektivavtal följs.

Den socialdemokratiska regeringen antog på ett tidigt stadium målet att den offentliga sektorn så långt som möjligt ska ställa krav på sociala hänsyn och miljöhänsyn. Vår ambition är nu att höja ribban ytterligare; vi vill att de upphandlande enheterna ska vara skyldiga att inför varje enskild upphandling ta ställning till om sociala krav och miljökrav ska ställas. Om den upphandlande enheten inte ställer krav, ska beslutet motiveras skriftligt. Vi vill att regeringen utreder möjligheterna att införa bindande regler för dessa krav.

Naturvårdsverket fick i uppdrag av den socialdemokratiska regeringen att utforma en handlingsplan för miljöanpassad offentlig upphandling i Sverige.

Fel! Okänt namn på

Ett av de mål som handlingsplanen föreslår för åren 2007–2010 är att till en början hälften av alla glödlampor i offentlig sektor ska bytas ut mot lågenergilampor. Trots utgifter för inköp och elförbrukning innebär förslaget en årlig besparing på 124 miljoner kronor. Koldioxidutsläppen skulle minska med cirka 30 000 ton per år. Vi vill att regeringen går vidare med förslagen i handlingsplanen för miljöanpassad offentlig upphandling.

Kemikalielagstiftningen

Det socialdemokratiska arbetet med kemikaliefrågor har byggt på en viktig miljöpolitisk princip: försiktighetsprincipen. Arbetet har inneburit att vi inte har kunnat vänta med att agera när det funnits välgrundande misstankar om allvarliga hot mot miljön. En väntan skulle kunna ge stora skador, omöjliga att reparera. Kostnaderna för samhället skulle kunna bli enorma.

Arbetet har varit framgångsrikt. Sverige fick till exempel rätt i EG-domstolen, efter det att den tidigare regeringen stämt EU-kommissionen för godkännandet av det farliga ogräsmedlet parakvat. Medlet har varit förbjudet i Sverige sedan 1983. Sverige ville inte tillåta att bekämpningsmedel som innehåller parakvat åter skulle kunna användas inom landet.

Vi socialdemokrater vill att försiktighetsprincipen fortfarande ska vara den miljöprincip som gäller för vår nationella kemikaliepolitik. Vi hemställer att regeringen följer den svenska traditionen att vara pådrivande också i internationell kemikaliepolitik. Vidare bör regeringen snarast verka för en svensk implementering av den europeiska kemikalielagstiftningen Reach.

Biologisk mångfald

Regeringen minskar anslaget till biologisk mångfald samtidigt som man konstaterar att det redan idag är svårt att nå miljömålet Levande skogar, främst på grund av att marknadspriserna på skogsfastigheter stigit kraftigt. Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med en handlingsplan för hur målet om Levande skogar ska nås.

Sanering

Regeringen minskar i anslaget för sanering och återställning av förorenade områden med 50 miljoner kronor för år 2008. Vi motsätter oss förslaget och menar att regeringen underskattar behovet av sanering. Förorenade områden påverkar samhällsutvecklingen på flera sätt, inte minst bostadsbyggandet. Många kommuner har inte råd att sanera gamla industriområden för att bygga

nya bostadsområden. Vi föreslår en fortsatt satsning på sanering med 50 miljoner kronor för år 2008 och 20 miljoner kronor för år 2009.

Enskilda avlopp

Det finns idag cirka 400 000 undermåliga enskilda avlopp i vårt land som i praktiken strider mot lagen. De enskilda avloppen svarar för en betydande del av utsläppen av fosfor till Östersjön och våra sjöar. Vi anser att många kommuner – och alldeles särskilt de kustkommuner som under sommaren fördubblar sina invånarantal – bör ta initiativ till att förbättra sina avloppslösningar.

En annan angelägen åtgärd i kampen mot övergödningen är att öka kommunernas tillgänglighet för tömning av fritidsbåtars latrintankar.

Havsmiljön

Den socialdemokratiska regeringen gav havsmiljön hög politisk prioritet. En havsmiljökommission tillsattes för att sammanfatta kunskaperna om havets tillstånd. Kommissionens rapport låg till grund för havsmiljöstrategin 2005. Naturvårdsverket presenterade en nationell aktionsplan för havsmiljön 2006 och ett permanent samordningsråd bestående av 16 myndigheter med ansvar för havsmiljön tillsattes (Jordbruksverket, Fiskeriverket, Kustbevakningen, Sjöfartsverket bland andra). Ett havsmiljöråd upprättades med en bred sammansättning av yrkesfiskare och sportfiskare samt representanter för kustkommuner, sjöfart och miljöorganisationer.

Det gemensamma arbetet runt Östersjön förstärktes, den socialdemokratiska regeringen drev frågan om att göra Östersjön till ett pilotområde för EU:s marina strategi och en särskild arbetsgrupp (task force) tillsattes på svenskt initiativ för att effektivisera arbetet inom Helsingforskommissionens (Helcom) aktionsplan för Östersjön. Planen presenteras inom kort.

Strategierna fanns klara, arbetet var på gång. Men det dröjde länge innan några initiativ togs av den nya politiska ledningen i Miljödepartementet. När inriktningen på havsmiljön äntligen kom, finansierades den med medel från anslaget för biologisk mångfald.

Vi socialdemokrater ställer oss positiva till att regeringen nu uttalat ett engagemang i havsmiljöfrågorna. Vi menar att regeringen gärna kan kartlägga källorna till havens miljöproblem så länge det sker *samtidigt* som åtgärder görs mot de avlopp vi redan känner till. Havsmiljökommissionens rapport för fyra år sedan var grundlig. Vi vet tillräckligt för att agera.

Vi menar också att regeringen kan testa ny ekologisk teknik med förhoppning om snabba resultat, så länge man *samtidigt* angriper de fundamentala orsakerna till övergödningen: jordbrukets näringsläckage och trafikens utsläpp. Här är det också viktigt att säkerställa att åtgärderna ger rätt effekt.

Fel! Okänt namn på

Vi ställer oss självklart bakom förslaget om fosfatförbud i tvättmedel, men undrar varför det begränsas till tvättmedel för enskilt bruk? Vi är positiva till den tänkta utvecklingen av handel med utsläppsrätter för fosfor och kväve, och även för kväve- och svaveloxider inom sjöfarten. Vi väntar på genomförandet av den tidigare regeringens beslut om skattebefrielse för landsanslutning el för fartyg vid kaj – en åtgärd som skulle förbättra luften betydligt i svenska hamnstäder.

Regeringens havsmiljösatsning är i stora stycken en fortsättning av den tidigare socialdemokratiska politiken. Det är bra. Men finansieringen måste ändras. Att ta från ett viktigt miljöpolitiskt område – skogen – och ge till ett annat – havet – kan vi inte kalla ”satsning”.

Oljesanering av gamla vrak

I vattnen utanför de svenska kusterna finns, enligt Kustbevakningens beräkningar, närmare 700 vrak från andra världskriget och framåt. Många av dessa vrak har i dag nått den punkt då de är på väg att brytas sönder. Redan nu är det alltför många som läcker olja och kemikalier. Gradvis förstörs fiskeplatser och ekosystem. Brister ett fartyg hotar total förödelse under vattenytan och längs kusterna.

Vi socialdemokrater vill att regeringen snarast uppmärksammar hotet från de gamla vraken. Vi vill att totalt 55 miljoner kronor avsätts för en första inventering av vraken och därefter sanering. Vi menar att dessa pengar är en spottstyver i sammanhanget, jämfört med de enorma kostnader en oljekatastrof skulle innebära.

Strandskyddet

Vi socialdemokrater anser att strandskyddet har en central betydelse för vår unika svenska allemansrätt. Strandskyddet är kanske det mest konkreta uttrycket för allemansrätten och det finns också reglerat i miljölagstiftningen. Så ska det vara även i fortsättningen – ett områdesskydd enligt miljöbalken.

Vi motsätter oss dock inte möjligheterna till lokala anpassningar som i vissa fall ger ett mer differentierat strandskydd. Lagen gör inte skillnad på högexploaterade områden och områden där tillgången till stränder är god. Därför bör det lokala inflytandet markeras och områden med glesare bebyggelse bör få chans till ett utökat byggande för att främja den regionala utvecklingen.

Allmänintresset ska dock väga tungt. Dispenser ska behandlas som de specifika undantag de är. I de fall strandskyddet upphävs måste det finnas en fri passage för allmänheten mellan strandlinjen och planerad bebyggelse eller andra anläggningar.

Fel! Okänt namn på

Vår grundinställning är sålunda ett fortsatt generellt strandskydd, med lättnader som geografin kan tillåta och med stärkt skydd för de mest värdefulla strandområdena.

Marint skräp

Det marina skräpet är ett stort miljöproblem på framför allt den svenska västkusten. Vi anser att regeringen snarast bör lägga fram ett program för rena kuster inom ramen för EU-samarbetet.

Hållbar hamnverksamhet

Vi socialdemokrater vill satsa ytterligare på en hållbar hamnverksamhet, vilket bland annat innebär nya logistikcentra och nödhamnar. De ekonomiska styrmedlen för sjöfarten måste därtill utvecklas: handel med utsläppsrätter för sjöfarten och olika former av avgifter som differentierade hamnavgifter eller farledsavgifter. Hårdare straff bör införas för de fartyg och rederier som släpper ut olja i Östersjön eller Västerhavet.

Stockholm den 2 oktober 2007

Anders Ygeman (s)

Carina Ohlsson (s)

Jan-Olof Larsson (s)

Helén Pettersson i Umeå (s)

Bo Bernhardsson (s)

Ann-Kristine Johansson (s)

Lena Hallengren (s)

Aleksander Gabelic (s)